

Til: Prof. Tom H. Johansen
Department of Physics,
University of Oslo
P.O. Box 1048, Blindern
0316 Oslo, Norway

Vår ref.:2010/60

Deres Ref.:

Dato: 08.06.2010

Vedr. Inhabilitet ved evalueringen av norsk fysikk?

Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi (NENT) har mottatt en henvendelse fra professor Tom H. Johansen ved fysisk institutt Universitetet i Oslo. Han er gruppeleder ved AMKS ved dette instituttet og henvendelsen oppfattes å være koordinert med denne gruppen.

Henvendelsen gjelder en evaluering av norske fysikkmiljøer, initiert av Norges forskningsråd ved Divisjon for vitenskap, og publisert i februar 2010 ("Basic Physics Research in Norway - An evaluation", The Research Council of Norway 2010;). Denne evalueringen ble gjennomført av en internasjonal sammensatt gruppe av høyt kompetente forskere. Johansen retter ikke kritikk mot evalueringens utfall, men retter søkelyset mot forhold som etter hans mening tilsier at det forelå til dels alvorlige habilitetsproblemer i sammensetningen av vurderingskomiteen. Disse habilitetsproblemer er basert til dels på det faktum at enkelte medlemmer i komiteen har sampublikasjoner med noen av de norske forskere som inngår i evalueringen, og til dels på det faktum at minst et medlem innehar et styreverv i en av institusjonene (PGP) som også er gjenstand for evalueringen.

Johansen har meddelt disse bekymringer i brev form til Norges forskningsråd, 26. mars 2010.

Johansen og hans gruppe har meddelt sine bekymringer til instituttledelsen, som deretter også har sendt en henvendelse om de samme forhold til Norges Forskningsråd.

Samtidig har Johansen underrettet NENT fortløpende om aktivitetene i denne saken.

NENT ville i utgangspunkt ikke ta stilling til saken før Norges forskningsråd har kunnet svare for seg. Saken ble satt opp på dagsorden under NENTs møte 26. mai 2010. Mens komiteen satt i møte, fikk NENT oversendt en kopi av svaret fra Norges forskningsråd. Det er på bakgrunn av disse forhold at NENT nå er av den oppfatning at det foreligger nok informasjon til å kunne ta stilling til sakens kjerne, dvs. habilitetsproblemer og deres håndtering i denne evalueringen. Saken ble diskutert i ovenfor nevnte NENT møte, og deretter ble et utkast til svar sirkulert i komiteen.

NENT uttaler seg som følger:

NENT har forståelse for at habilitetsproblemer alltid til en viss grad involverer skjønnsmessige vurderinger og at det til tider kan være vanskelig å bedømme enkelte forhold. NENT har også forståelse for at habilitet reiser spesielle utfordringer i små land som Norge. Det er på bakgrunn av dette at det er spesielt viktig å ha gode "kjøreregler" på plass som brukes når det oppstår tvil om habilitet. Norges forskningsråd, og ikke minst de naturvitenskapelige og teknologiske avdelingene under Forskningsrådet har tidligere ved flere anledninger vært gjenstand for offentlig kritikk på grunn av mistanker om inhabilitet og slapp håndtering av habilitetsregler. NENT har også tidligere diskutert habilitetsspørsmål med Norges forskningsråd, og senest i 2005 (i forbindelse med ARCADIA – Økosystem Finnmark saken) oppfordret Norges forskningsråd "til å tydeliggjøre enda klarere i sine bestemmelser betydningen av uhildethet og at medlemmer av programstyrer plikter å informere om spørsmål som de anser kan ha betydning for habilitetsspørsmålet, selv om det ikke er av en art som er eksplisitt nevnt i de interne habilitetsreglene".

Sett på denne bakgrunn er det rimelig å forvente at Forskningsrådet har utviklet en skjerpet sans nettopp på habilitetsspørsmål. Dette bør medføre ikke bare at egne habilitetsregler faktisk blir fulgt i en streng forstand, men også at eventuelle tvilsspørsmål diskuteres kritisk med henblikk på hvordan de kan bli oppfattet og tolket av berørte parter og ikke minst av offentligheten.

NENT understreker her at tvil om habilitet alltid vil svekke resultatene av en vurderingsprosess, og at det derfor ligger i sakens natur å sikre at det ikke finnes grunnlag for slik tvil. Nettopp evalueringprosesser bør tilstrebe høyest mulig kvalitet og troverdighet i og med at de – antakeligvis – kan ha store konsekvenser for enkelte forskermiljøer.

NENT gir Johansen medhold i at Norges forskningsråd i angjeldende sak ikke har fulgt sine egne regler om habilitet, både når det gjelder sampublisering og når det gjelder styreverv. I forhold til sistnevnte forhold er det ikke tilstrekkelig at vedkommende avstår fra innholdsmessige evalueringer av det miljøet vedkommende er styremedlem i, når vedkommende samtidig deltar i evalueringen av eventuelt konkurrerende miljøer. Vi ser her det som man vanligvis kaller for en interessekonflikt.

NENT er spesielt kritisk til svaret som Norges forskningsråd (ved Mo og Jacobsen; 20.05.2010) har sendt til Tom H. Johansen. Det burde vært opplagt at Johansens bekymring ikke gjelder resultatet i selve evalueringen, eller den konkrete vurderingen som AMKS fikk i den, men den interne håndteringen av habilitetsspørsmålet. Svarbrevet tydeliggjør at forhold som antyder mulig inhabilitet har blitt fremsatt av komiteens medlemmer overfor Norges forskningsråd, men at det var Forskningsrådet som ikke anså disse forhold til å være graverende nok til å bruke habilitetsreglene aktivt i dette tilfellet. Det er nettopp dette siste forhold som reiser betenkeligheter. NENT kan ikke se at Norges forskningsråd har forholdt seg til Johansens bekymring på en adekvat måte.

NENT gir derfor Johansen medhold i de bekymringer han fremsetter. NENT mener også at Forskningsrådet bør ta selvkritikk på håndteringen av habilitetsspørsmål i den aktuelle saken.

Avslutningsvis vil NENT understreke at vår uttalelse på ingen måte tar innholdsmessig stilling til selve evalueringsrapporten. For alt vi vet, kan den være av god kvalitet og være utført med stor integritet av komiteen. Det faktum at det kan reises berettiget tvil om

håndteringen av habilitet ved sammensetningen av komiteen er imidlertid en betydelig svakhet.

NENT mener at Norges forskningsråd bør se på denne saken på nytt ut fra at institusjonens troverdighet overfor forskersamfunnet og overfor en kritisk offentlighet står på spill.

Med vennlig hilsen,

(sign.)

Dag E. Helland

Komitéleder

Matthias Kaiser
Sekretariatsleder

Kopi: Norges forskningsråd, ved Divisjon for vitenskap